

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ МОРАЛЬНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

Шевчук А.В.,

*к.ю.н., доц. кафедри кримінального права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна
ORCID: 0000-0003-4501-0440
e-mail: An.Shevchuk@chnu.edu.ua*

Боднарук О.М.,

*к.ю.н., доц. кафедри кримінального права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна
ORCID: 0000-0003-0752-8011
e-mail: O.Bodnaruk@chnu.edu.ua*

Шевчук А.В., Боднарук О.М. Порівняльний аналіз кримінально-правової охорони моральності за законодавством України та Республіки Молдова.

В основу дослідження покладено розуміння того, що майбутнє будь-якої держави, суспільства та й людства загалом залежить від моральних чеснот кожної, окремо взятої, людини, натомість же моральні, духовні, культурні основи сьогодні піддаються серйозним випробуванням, нівелюються, занепадають.

У статті на підставі проведення порівняльно-правового аналізу положень чинного кримінального законодавства України та Республіки Молдова розглянуто особливості кримінально-правової охорони моральності, виявлено спільні та відмінні риси у контексті наявності та побудови норм, досліджено їх структурні частини, зміст диспозицій, а також кваліфіковані види та покарання.

Обґрунтовано, що українське кримінальне законодавство у частині кримінально-правової охорони моральності є доволі прогресивним, оскільки відповідні кримінально-правові заборони не лише знайшли відображення у спеціальному розділі кримінального кодексу, а й характеризуються значним ступенем деталізації, частковими, проте доволі актуальними та доречними змінами та доповненнями, що відповідають викликам сучасності (наприклад, у частині відповідальності за: жорстоке поводження з тваринами; наругу над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого тощо). Підкреслено, що у світлі останніх змін до кримінального кодексу, які набули чинності з березня 2021 року, особливо яскравими є склади кримінальних правопорушень, якими криміналізовано як одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження (ст. 301-1), так і проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи (ст. 301-2).

Досліджено, що кримінальне законодавство Молдови не містить окремої структурної частини, в якій було б систематизовано усі суспільно небезпечні діяння, об'єктом яких є моральність. Натомість, встановлено, що захист суспільної моралі все-таки знаходить своє відображення в окремих положеннях статей, що закріплені у різних главах Особливої частини. У статті зроблено висновок, що охорона суспільної моральності у кримінальному законодавстві Молдови містить як традиційні для більшості країн норми (до прикладу, відповідальність за сутенерство, незаконні дії щодо порнографічних предметів, наругу над могилою тощо), так і не зовсім поширені, зокрема за: кровозмішування; одержання послуг дитячої проституції; жорстоке поводження з тваринами особою, яка відповідає за догляд, захист і добробут тварин, за дресирування або лікувальну ветеринарну допомогу; вандалізм; розпусні дії у формі ексгібіціонізму, схиляння до участі чи присутності на порнографічних виставах тощо.

Ключові слова: кримінально-правова охорона, моральність, кримінальні правопорушення, вандалізм, неповнолітні, жорстоке поводження з тваринами, наруга над могилою, розпусні дії, порнографія, сутенерство.

Shevchuk A.V., Bodnaruk O.M. Comparative Analysis of the Criminal and Legal Protection of Morality in the Legislations of Ukraine and Moldova.

The article under studies relies on the understanding that the future of any state, society and mankind on the whole largely depends on the moral virtues of each individual. However, today's moral, spiritual and cultural basics are seriously challenged, annihilated and neglected.

Resting on a comparative-legal analysis of the current criminal legislation of Ukraine and the Republic of Moldova, the article deals with the peculiarities of the criminal and legal protection of morality, identifies in the above legislations certain common and distinctive features in the context of existence and construction of legal norms, investigates their structural elements and, eventually, determines types of punishment.

It has been substantiated that Ukrainian criminal legislation is rather progressive in terms of the criminal and legal protection of morality. It might be explained by the fact that respective criminal and legal prohibitions not only have been reflected in a special section of the Criminal Code of Ukraine, but are also described there in detail. In addition, these prohibitions are marked with partial, but at the same time significant and expedient changes and supplements that completely comply with the present-day challenges (for instance, in terms of liability for cruel treatment of animals, vandalizing a grave or other burial place or the body of the deceased, etc.). Particular emphasis has been laid on the fact that due to the recent changes in the Criminal Code, which came into force in March, 2021, especially striking are the elements of such crimes as access to child pornography, its acquisition, storage, import, transportation or other movement, production, sale and dissemination (Art. 301-1), and carrying out of entertaining action of sexual character with participation of the minor (Art. 301-2).

On the other hand, the criminal legislation of Moldova does not contain a separate structural part, which would systematize all socially hazardous actions regarding morality. Instead, certain articles on the protection of social morality are enshrined in different chapters of a Special Part of the Criminal Code of the Republic of Moldova. It is also important that the article under discussion draws a conclusion that the protection of social morality in the criminal legislation of Moldova comprises both traditional for most states norms (for example, liability for pimping, illegal acts on pornographic objects, vandalizing a grave, etc.) and not quite common ones (liability for incest, obtaining child prostitution services; cruel treatment of animals by a person responsible for the care, protection and welfare of animals, for training or veterinary care; vandalism; debauched actions in the form of exhibitionism, compelling to participate in making pornographic performances, etc.).

Key words: criminal and legal protection, morality, criminal offenses, vandalism, minors, cruel treatment of animals, vandalizing a grave, debauched actions, pornography, pimping.

Постановка проблеми. Кримінальні правопорушення проти моральності є, мабуть, одними з найбільш складних у системі норм Особливої частини кримінального закону України, не дивлячись на величезну кількість досліджень і дискусій щодо даної проблеми. Жодна тема не привертала уваги вчених так, як кримінальні правопорушення проти моральності, а з набуттям чинності Кримінальним кодексом України у 2001 році [1], де вперше на законодавчому рівні безпосередньо були відображені види таких кримінальних правопорушень, інтерес до вивчення та вирішення питань, у тому числі пов'язаних з їх кваліфікацією, суттєво зріс. У науковій літературі є безліч підходів як до визначення поняття кримінальних правопорушень проти моральності та їх безпосереднього об'єкту, так і класифікації таких посягань, але жоден із них на сьогоднішній момент не був врахований законодавцем. Більш того, все частіше поставало питання про доцільність виділення таких діянь в окремий розділ Особливої частини Кримінального кодексу України, оскільки будь-яке вчинене кримінальне правопорушення тією чи іншою мірою є аморальним суспільно небезпечним діянням.

На сьогоднішній день, у Книзі 5 («Злочини проти суспільства») проекту Кримінального кодексу України передбачено Розділ 5.12. «Злочини проти моральності», проте і зараз важко стверджувати однозначно, чи залишиться фінальна версія у такій редакції, оскільки на час проведення даного дослідження текст самого розділу взагалі не написано [2].

Історично так склалося, що склади кримінальних правопорушень, які передбачають кримінальну відповідальність за суспільно небезпечні діяння проти моральності, закріплені в законодавстві всіх держав, що дозволяє зробити висновок про важливість порушеної проблеми та необхідності її подальшого вивчення. Майбутнє будь-якої держави, суспільства, людства залежить від моральних чеснот кожної людини. Доцільність такої постановки очевидна в силу того, що моральні, духовні, культурні основи сьогодні піддаються

серйозним випробуванням, нівелюються, занепадають. Проте, навіть за таких умов, не всі кримінальні закони зарубіжних країн виділяють посягання у цій сфері в окремий об'єкт кримінально-правової охорони.

На наш погляд, дослідження кримінального законодавства різних правових систем є особливо важливим у питанні порівняльного аналізу правових явищ, так як саме це і допомагає у зіставленні аналогічних правових інститутів, а також їх особливостей і принципів. Іншими словами, неможливо до кінця пізнати власне право, побачити його переваги та недоліки, не маючи ні найменшого уявлення про кримінальне право інших країн, у тому числі щодо охорони моральності.

Ступінь дослідження теми. Загальна проблематика кримінально-правової охорони моральності, зокрема і у праві зарубіжних країн, досліджувалася різною мірою такими ученими, як: І.О. Бандурка, В.П. Бойченко, І.М. Даньшин, С.Ф. Денисов, В.В. Кузнецов, Л.С. Кучанська, А.В. Ландіна, І.П. Лановенко, С.П. Репецький, М.І. Хавронюк та ін. Не зважаючи на чималий доробок у цій сфері, залишається чимало питань, які і сьогодні є дискусійними, у тому числі в частині необхідності запозичення окремих положень теорії та практики зарубіжних держав.

Метою дослідження є порівняльний аналіз норм кримінального законодавства України та Молдови у частині охорони моральності та виявлення спільних і відмінних рис у контексті наявності та побудови норм, їх структурних частин, змісту диспозицій, кваліфікованих видів і покарань.

Виклад основного матеріалу. Упродовж двадцяти останніх років з моменту прийняття у 2001 році Кримінального кодексу України, у якому було закріплено окремий розділ, що передбачав відповідальність за злочини проти моральності, відбулося чимало змін, які за своєю природою більшою мірою мали технічний, аніж змістовний характер. Іншими словами, підходи до кримінально-правової охорони моральності суттєво не змінилися, що залишало поле для подальшого вдосконалення із врахуванням зарубіжного досвіду, світових тенденцій, викликів сьогодення, варіативності найсучасніших способів протидії злочинності у цій сфері. Отож, до таких кримінальних правопорушень, згідно чинного КК України, належать: наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297); незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ст. 298); знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду (ст. 298-1); жорстоке поводження з тваринами (ст. 299); ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію (ст. 300); ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301); одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження (ст. 301-1); проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи (ст. 301-2); створення або утримання місць розпусти і звідництво (ст. 302); сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303); втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність (ст. 304) [1]. Як бачимо, у кримінальному законі викладений, на думку законодавця, вичерпний перелік складів кримінальних правопорушень, який повною мірою відображає посягання, що можуть завдавати шкоди основам моральності. Переконалися у вірності такого підходу видається можливим лише здійснивши відповідний порівняльно-правовий аналіз із кримінальним законодавством зарубіжних країн.

Надалі, у ході нашого дослідження, буде проведено порівняльний аналіз правових норм, що стосуються відповідальності за кримінальні правопорушення проти моральності між кримінальними кодексами Республіки Молдова та України. Значимість такого аналізу складно переоцінити, адже загальновідомо, що охорона моральних відносин у різних країнах варіюється залежно від соціального устрою і юридичних традицій суспільства, а тому і ступінь кримінальної відповідальності різниться, хоча у тому чи іншому вигляді вона присутня. Окрім того, це дозволяє також виявити різного роду особливості кримінально-правової охорони тих чи інших суспільних відносин і намітити подальші шляхи розвитку вітчизняного кримінального законодавства.

Так, у Кримінальному кодексі Республіки Молдова від 18 квітня 2002 року [3], в порівнянні з кримінальним законодавством України, відсутня спеціальна глава (розділ), яка б регламентувала відповідальність за кримінально-протиправні посягання на моральність, у зв'язку з чим, природно, відсутнє і поняття таких кримінальних правопорушень. У той же час, варто зазначити, що кримінальна відповідальність за окремі види таких діянь передбачена нормами, які входять в структуру інших глав. Зокрема, охороні моральності приділено увагу в таких структурних частинах, як: «Злочини проти сім'ї та неповнолітніх» (глава VII), «Злочини проти громадського здоров'я та правил співжиття» (глава VIII), «Злочини проти громадської безпеки та громадського порядку» (глава XIII) тощо. Розглянемо їх більш детально.

Частина перша статті 201 (Глава VII «Злочини проти сім'ї та неповнолітніх») КК Республіки Молдова передбачає відповідальність за кривозмішування, тобто статеві зносини між родичами по прямій лінії до

третього ступеня споріднення включно, а так само між родичами по бічній лінії (брати та сестри). У той же час, у частині другій цієї ж статті наголошується, що особи, зазначені у частині першій, не підлягають кримінальній відповідальності, якщо на момент вчинення діяння їм не виповнилося 18 років і різниця у віці між ними не перевищувала 2 років. Покарання за це суспільно небезпечне діяння – до п'яти років позбавлення волі [3]. В Україні ж кримінальна відповідальність за такого роду діяння взагалі не передбачена, але у випадку вчинення його у будь-який спосіб, що виключає добровільність, особа притягуватиметься до відповідальності з врахуванням положень, що містяться у розділі 4 КК України «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи».

Ця ж глава КК Молдови передбачає статтю 208, яка у частині першій визнає кримінально караним втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність або спонукання їх до вчинення злочинів, а також схилення їх до аморальних дій, які у розумінні цієї статті включають жебрацтво, азартні ігри та розпусту, вчинені повнолітньою особою. Покарання передбачено у виді штрафу у розмірі від 550 до 850 умовних одиниць, або неоплачуваних працею на користь суспільства на строк від 150 до 200 годин, або позбавлення волі на строк до 5 років. Частина друга передбачає кримінальну відповідальність за ті ж самі дії, вчинені батьками або іншими законними представниками дитини, її педагогами, і це карається штрафом у розмірі від 650 до 1050 умовних одиниць, або неоплачуваних працею на користь суспільства на строк від 180 до 240 годин, або позбавленням волі на строк до 6 років. Якщо ж має місце вчинення таких дій із застосуванням насильства чи погрози його застосування, шляхом залучення неповнолітніх в організовану злочинну групу або злочинну організацію чи шляхом залучення неповнолітнього у вчинення злочину терористичного характеру, то передбачено покарання, відповідно до ч. 3 ст. 208, виключно у виді позбавленням волі на строк від 3 до 7 років [3]. Варто зазначити, що у чинному кримінальному кодексі України також передбачено аналогічне протиправне діяння, однак альтернативні дії об'єктивної сторони дещо відрізняються, зокрема, замість схилення до розпусти закріплено втягнення у пияцтво. Різняться ці норми також і своїми кваліфікованими видами: так, ч. 2 ст. 304 КК України конкретизує потерпілу особу – малолітню, натомість ч. 3 ст. 208 КК Молдови передбачає втягнення у поєднанні з насильством і залученням неповнолітніх у різного роду злочинні об'єднання, у тому числі – терористичного спрямування. Також варто заострити увагу і на спеціальних суб'єктах, які притаманні законам про кримінальну відповідальність обох держав, однак, на відміну від КК України, у КК Молдови наголошується і на педагогах у цьому контексті. Цікавою видається і відмінність у санкціях, оскільки КК України в основному та кваліфікованому складах містить лишень відносно-визначену санкцію, яка не передбачає альтернативних видів покарань, окрім позбавлення волі. Можливо такий підхід законодавця щодо суворості покарання в Україні пов'язаний з тим, що втягнення у злочинну діяльність неповнолітніх часто є першопричиною вчинення ними кримінальних правопорушень у майбутньому.

Дещо схожою із попередньою за своїм змістом є стаття 208-1 КК Молдови, яка встановлює відповідальність за виготовлення, роздавання, розповсюдження, ввезення, вивезення, надання, продаж, придбання, обмін, використання або зберігання фотографій або інших зображень дитини чи декількох дітей, залучених в очевидні сексуальні дії, реальні чи симульовані, або фотографій чи інших зображень статевих органів дитини, представлених у хтивій або непристойній манері, у тому числі в електронній формі. Такі дії караються позбавленням волі на строк від одного року до 3 років, а у випадку вчинення таких дій юридичною особою – штрафом в розмірі від 3000 до 5000 умовних одиниць з позбавленням права займатися певною діяльністю [3]. Варто зазначити, що КК України також передбачає кримінальну відповідальність за аналогічні дії, але вчинені не лише щодо дітей – наявність неповнолітніх потерпілих є конститутивною ознакою кваліфікованих і особливо кваліфікованих складів, передбачених ч.ч. 2 і 3 ст. 304 [1]. Зазначена відмінність є далеко не єдиною: 1) предметом відповідного кримінального правопорушення у КК Молдови є лише фотографії або інші зображення дітей чи їх статевих органів, у той час як КК України оперує поняттями: а) у ст. 301 – «порнографічні предмети», до кола яких належать твори, зображення кіно- та відеопродукція, комп'ютерні програми або інші предмети порнографічного характеру, що є значно ширшим за своїм змістом, та б) у ст. 301-1 – «дитяча порнографія» (дефініція якої викладена у відсилочній нормі – пункті 2 Примітки до ст. 156-1 «Домагання дитини для сексуальних цілей»), під якою слід розуміти зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях; 2) КК України хоч і не містить окремих із альтернативних дій, властивих КК Молдови, щодо предмету кримінального правопорушення (роздавання, вивезення, надання, обмін), проте після набрання чинності 17.03.2021 р. змін до кримінального законодавства від 18.02.2021 р. [4], у розділі XII «Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності» з'явилися нові склади кримінальних правопорушень (ст.ст. 301-1, 301-2), які з-поміж іншого передбачають такі про-

яви кримінально-протиправної діяльності, як одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій; проведення видовищного заходу сексуального характеру, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, у якому задіяно неповнолітню особу; відвідування зазначеного заходу сексуального характеру з метою його перегляду чи втягнення неповнолітньої особи до участі у ньому; примушування неповнолітньої особи до участі у такому заході з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства; 3) окремі положення норм кримінального закону України, що пов'язані із незаконними діями щодо порнографічних предметів і дитячої порнографії, вимагають встановлення як обов'язкової ознаки під час кваліфікації мети їх вчинення (розповсюдження або збут) – зміст же норм КК Молдови є більш широким, не конкретизує мету, чим спрощує притягнення суб'єкта до кримінальної відповідальності; 4) кваліфікуючі чи особливо кваліфікуючі ознаки у відповідній статті КК Молдови відсутні, хоча остання і виділяє специфічного суб'єкта як ознаку основного складу злочину (яка не характерна для українського кримінального законодавства) – вчинення таких дій юридичною особою, а КК України у той же час містить цілий спектр кваліфікуючих і особливо кваліфікуючих ознак (вчинення повторно, за попередньою змовою групою осіб, з отриманням доходу у великому розмірі, з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства тощо); 5) цікавою особливістю лишень КК України у контексті кримінально-протиправних діянь щодо дитячої порнографії (ч.ч. 5 і 6 ст. 301-1) є наявність одразу двох самостійних передумов, що виключають можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності, а саме у разі якщо відповідні дії, вчинені: а) неповнолітньою особою без мети збуту чи розповсюдження; б) особою, яка вчинила їх з метою виконання покладених на неї повноважень на підставах і в порядку, передбачених законодавством.

Ще одна стаття, яка захищає неповнолітніх від втягнення їх у злочинну та аморальну діяльність – 208-2 «Одержання послуг дитячої проституції», яка визнає кримінально-караним одержання сексуальних послуг за будь-яку матеріальну винагороду, що надаються особою, яка завідомо для суб'єкта не досягла 18 років. Покарання за це суспільно небезпечне діяння – від 3-х до 7-ми років позбавлення волі. Варто зазначити, що у кримінальному законі України не передбачено аналогічної норми. Більше того, відповідно до українського кримінального законодавства з 10.02.2006 року проституція не є кримінально-караним діянням, не кажучи вже про те, що відсутня так звана криміналізація клієнта. Найбільш близькою за змістом у КК України є стаття 155 «Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку», частина друга якої з-поміж іншого передбачає покарання за вчинення повнолітньою особою дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з використанням геніталій, іншого органу чи частини тіла або будь-якого предмета, якщо такі дії поєднані з наданням грошової чи іншої винагороди потерпілій особі чи третій особі або з обіцянкою такої винагороди. Проте, зазначене діяння відноситься до розділу IV «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» [1].

Деяко іншою за своєю природою є стаття 209 КК Молдови, яка регламентує покарання за втягнення неповнолітніх у незаконне вживання наркотичних, психотропних і/або інших речовин, що володіють схожою дією, особою, яка досягла 18 років – штраф у розмірі від 550 до 950 умовних одиниць або позбавлення волі на строк до 5-ти років. Частина ж друга цієї статті за аналогічні дії, вчинені із застосуванням насильства чи погрози його застосування – штраф, але у розмірі від 750 до 1150 умовних одиниць або ж позбавлення волі на строк від 3-х до 6-ти років [3]. Зауважимо, що КК України не містить покарання саме за втягнення неповнолітніх у вживання таких речовин, натомість у ст. 315 «Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів» вчинення відповідних дій щодо неповнолітнього є однією з кваліфікуючих ознак за частиною другою. Що ж стосується покарання, то вони суттєво відрізняються, оскільки санкція ч. 2 ст. 315 КК України передбачає покарання у виді позбавленням волі на строк від п'яти до двадцяти років [1].

Наступною є стаття 220 (Глава VIII «Злочини проти громадського здоров'я та правил співжиття») КК Молдови, яка закріплює покарання за сутенерство, яке включає в себе спонукання або схиляння, або сприяння проституції, або отримання вигоди внаслідок заняття проституцією іншою особою, за умови, що це діяння не містить ознак торгівлі людьми. Караються такі дії штрафом у розмірі від 650 до 1350 умовних одиниць або позбавленням волі на строк від 2 до 5 років. У той же час, якщо ці самі дії вчинені: 1) щодо двох або більше осіб; 2) щодо вагітної жінки; 3) двома або більше особами; 4) публічною особою, службовою особою, особою, яка займає відповідальну державну посаду, іноземною публічною особою або міжнародним службовцем, то покарання уже буде лише у виді позбавлення волі на строк від 4-х до 7-ми років. Окрім цього, частина 3-тя цієї статті передбачає покарання за аналогічні дії, вчинені організованою групою або зло-

чинною організацією у виді позбавлення волі на строк від 5-ти до 10-ти років [3]. У законодавстві України сутенерство також визнається кримінальним правопорушенням (ст. 303 «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією» [1]), під яким слід розуміти дії особи по забезпеченню заняття проституцією іншою особою. Проте, дії, які утворюють склад цього кримінального правопорушення, є іншими та полягають, окрім, власне, сутенерства ще й у втягненні в заняття проституцією або примушуванні особи до зайняття нею. Більше того, обов'язковим є також встановлення одного із кількох альтернативних способів (використання обману, шантажу чи уразливого стану особи, або застосування чи погроза застосування насильства). Можна знайти відмінність також і у кваліфікованих видах, які з-поміж іншого передбачають покарання за вчинення цих дій щодо неповнолітніх або малолітніх дітей, а також якщо було спричинено тяжкі наслідки. Неможна оминати увагою і факт наявності додаткового покарання у виді конфіскації майна за найбільш небезпечні прояви цього посягання, що не характерно для КК Молдови.

Аналогічно, як в законодавстві України (ст. 297) так і у законодавстві про кримінальну відповідальність Молдови (ст. 222) наявна кримінальна відповідальність за наругу над могилою, надгробним пам'ятником, похоронною урною або пам'ятником, зведеним у громадських місцях, або наругу над трупом, а так само за викрадення предметів, що знаходяться у могилі чи на ній. У Молдові такі дії каратимуться штрафом у розмірі від 750 до 950 умовних одиниць, або неоплачуваною працею на користь суспільства на строк від 180 до 240 годин, або позбавленням волі на строк до 2 років. Проте, якщо ці самі дії, вчинені: 1) двома або більше особами; 2) на ґрунті соціальної, національної, расової або релігійної ненависті; 3) з заподіянням шкоди у великих розмірах – то каратимуться штрафом у розмірі від 1050 до 1250 умовних одиниць, або неоплачуваною працею на користь суспільства на строк від 200 до 240 годин, або позбавленням волі на строк від 1 до 4 років [3]. Здійснюючи таке порівняння з українським кримінальним законодавством, єдине, на що б варто звернути особливу увагу – це різноманіття предмету цього кримінального правопорушення, адже у ст. 297 додатково виділено ще й низку інших об'єктів, щодо яких може вчинятися наруга, осквернення чи руйнування (братська могила чи могила Невідомого солдата, пам'ятник, споруджений в пам'ять тих, хто боровся проти нацизму в роки Другої світової війни, а також осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони тощо).

Водночас, стаття 288 КК Молдови розглядає схожу кримінально-правову заборону крізь призму терміну «вандалізм» – тобто осквернення будівель або інших приміщень, а так само знищення майна в громадському транспорті або інших громадських місцях [3]. Такі дії караються штрафом у розмірі від 550 до 850 умовних одиниць, або неоплачуваною працею на користь суспільства на строк від 140 до 200 годин, або позбавленням волі на строк до 1 року. Вважаємо, цю статтю варто додати до нашого порівняльного аналізу саме через один із його кваліфікованих видів, а саме вчинення дій, визначених у частині 1, щодо майна, яке має історичну, культурну або релігійну цінність. Можна зазначити, що перша частина статті більше зосереджена на захисті громадського порядку, а от частина друга буде спрямована на захист суспільної моралі, адже осквернення історичних, релігійних чи культурних об'єктів буде мати вплив безпосередньо на свідомість кожної людини і громадянина в суспільстві. У цьому контексті останнє має неабияку схожість із положеннями, що закріплені у ч. 2 ст. 298 КК України. Варто зазначити, що ця стаття до злочинів проти моральності також відносить і так звану «чорну археологію», іншими словами незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини [1]. У КК Молдови це діяння належить до злочинів проти власності та включає в себе викрадення культурної спадщини із археологічних пам'ятників або ж із зон з археологічним потенціалом (ч. 2-1 ст. 186) [3].

Не менш важливою у системі кримінально-правових заборон у сфері охорони моральності, за нашим переконанням, є стаття 222-1 КК Молдови, яка регламентує кримінальну відповідальність за жорстоке поводження з тваринами. У статтю входять наступні альтернативні склади: жорстоке поводження чи катування, які заподіяли каліцтво або ж спричинили смерть тварини. Такі дії каратимуться штрафом у розмірі від 500 до 750 умовних одиниць, або неоплачуваною працею на користь суспільства строком від 100 до 180 годин, або позбавленням волі на строк до 1 року. Особливо цікавими видаються кваліфікуючі ознаки, передбачені частиною другою, а саме вчинення цього діяння: 1) публічно або в присутності неповнолітніх; 2) особою, яка відповідає за догляд, захист і добробут тварин, за дресирування або лікувальну ветеринарну допомогу; 3) із садистських спонукань. Каратиметься перелічене вище штрафом у розмірі від 750 до 1350 умовних одиниць, або неоплачуваною працею на користь суспільства на строк від 180 до 240 годин, або позбавленням волі на строк від 1 року до 3 років [3]. Слід зазначити, що відповідно до ст. 299 КК України кримінально-караним є жорстоке поводження з тваринами, що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини, а також нацькування тварин

одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій. Як бачимо зі змісту викладеного, диспозиція в українській редакції є значно ширшою та більшою мірою відповідає викликам сьогодення. Аналогічний висновок можна зробити і про кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, закріплені у ч.ч. 2 і 3 ст. 299 [1]. Водночас, потрібно віддати належне законодавцям Молдови, які, врахувавши міжнародний досвід, внесли у відповідну норму положення про можливість притягнення до відповідальності особи, яка відповідає за догляд, захист і добробут тварин, за дресирування або лікувальну ветеринарну допомогу.

Лише частково можна віднести до злочинів проти суспільної моральності і ст. 175 КК Молдови, що передбачає розпусні дії, вчинені щодо особи, яка завідомо для суб'єкта не досягла 16 років, які полягають у ексгібіціонізмі, непристойних дотиках, бесідах непристойного або цинічного змісту про сексуальні відносини, схилянні до участі чи присутності на порнографічних виставах, наданні матеріалів порнографічного змісту, а також інших діях сексуального характеру. Саме останні дії якраз і будуть посягати не лише на ставу недоторканість особи, яка не досягла 16 років, а й на суспільну моральність.

Остання стаття, яку варто згадати у контексті кримінально-правової охорони моральності в Молдові, є ст. 302, яка прописує заборону на організацію жебрацтва з метою отримання для себе або іншої особи незаслужених матеріальних благ, якщо це діяння не містить ознак торгівлі людьми. Покарання у цій статті буде відрізнятися залежно від суб'єкта злочину – вчинення цього діяння фізичною чи юридичною особами. Зокрема, у першому випадку передбачено штраф у розмірі від 650 до 1350 умовних одиниць або позбавлення волі на строк до 3 років, а у другому – штраф у розмірі від 2000 до 3500 умовних одиниць з позбавленням права здійснювати певну діяльність або з ліквідацією юридичної особи. Більше того, частина друга цієї ж статті містить кваліфіковані види, зокрема вчинене: 1) щодо двох або більше осіб; 2) двома або більше особами. У такому випадку передбачено покарання у виді штрафу в розмірі від 850 до 2850 умовних одиниць або позбавлення волі на строк до 5 років, а в разі юридичної особи – штрафу в розмірі від 3500 до 6000 умовних одиниць з позбавленням права здійснювати певну діяльність або з ліквідацією юридичної особи [3]. Слід також зазначити, що відповідно до чинного законодавства України, схожого роду діяння передбачені у ст. 150-1 [1], яка, на жаль, віднесена законодавцем не до правопорушень проти моральності, а до волі, честі та гідності особи, що є дискусійним.

Провівши порівняльний аналіз законодавство України та Молдови щодо кримінально-правової охорони моральності, можна зробити наступні **висновки**:

Українське кримінальне законодавство у частині кримінально-правової охорони моральності є доволі прогресивним, оскільки відповідні кримінально-правові заборони не лише знайшли відображення у спеціальному розділі кримінального кодексу, а й характеризуються значним ступенем деталізації, частковими, проте доволі актуальними та доречними змінами та доповненнями, що відповідають викликам сучасності (наприклад, у частині відповідальності за: жорстоке поводження з тваринами; наругу над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого тощо). У світлі останніх змін до кримінального кодексу, які набули чинності з березня 2021 року, особливо яскравими є склади кримінальних правопорушень, якими криміналізовано як одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження (ст. 301-1), так і проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи (ст. 301-2).

Кримінальне ж законодавство Молдови не містить окремої структурної частини, в якій було б систематизовано усі суспільно небезпечні діяння, об'єктом яких є моральність. Натомість, захист суспільної моралі все-таки знаходить своє відображення в окремих положеннях статей, що закріплені у різних главах Особливої частини. Варто зазначити, що охорона суспільної моральності у кримінальному законодавстві Молдови містить як традиційні для більшості країн норми (до прикладу, відповідальність за сутенерство, незаконні дії щодо порнографічних предметів, наругу над могилою тощо), так і не зовсім поширені, зокрема за: кровозмішування; одержання послуг дитячої проституції; жорстоке поводження з тваринами особою, яка відповідає за догляд, захист і добробут тварин, за дресирування або лікувальну ветеринарну допомогу; вандалізм; розпусні дії у формі ексгібіціонізму, схиляння до участі чи присутності на порнографічних виставах тощо.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. Дата оновлення: 01.07.2021. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 07.07.2021).

2. Проект Кримінального кодексу України (контрольний текст станом на 05.07.2021) URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/07/06/tekst-proyektu-kk-ukrayiny-stanom-na-05-07-2021.pdf> (дата звернення: 07.07.2021).
3. Кримінальний кодекс Республіки Молдова від 18 квітня 2002 року № 985-XV. Дата оновлення: 23.04.2021. URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30394923 (дата звернення: 07.07.2021).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції) : Закон України від 18.02.2021 р. № 1256-IX. Дата оновлення: 18.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-20#Text> (дата звернення: 07.07.2021).